

A 1622/välfärd

Tekijä(t):
Hyvinvointivaliokunta

Dnro 14-00162-2

LUONNOS

Valiokuntaehdotus hyvinvointipalveluista Pohjoismaiden harvaan asutuilla alueilla

1. Valiokunnan ehdotus

Hyvinvointivaliokunta ehdottaa, että

Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että se antaa vuosittain selonteon pohjoismaisen aluepoliittisen yhteistyön tilanteesta ottaen lähtökohdaksi neljän työryhmän aihealueet ja Pohjoismaista hankitun tiedon analyysit.

että se arvioi, miten Pohjoismaiden neuvosto voi osallistua aluekehitystä koskevan tiedon pohjoismaiseen kehittämisfoorumiin siten, että työryhmien valitsemat aihealueet tulevat tutuiksi poliittisella tasolla Pohjoismaiden neuvoston valiokunnissa, jotka työskentelevät vastaavien aiheiden ja haasteiden parissa Pohjoismaissa.

2. Taustaa

Hyvinvointivaliokunta panee merkille (Wikipediassa olleen norjankielisen) reuna-aluepolitiikan määritelmän, jossa sanotaan seuraavasti: Poliittikkaa, jossa eri tavoin ja eri vaikutuskeinoilla pyritään vastaamaan sellaisten maantieteellisten alueiden tarpeisiin, joita yhteiskunnassa pidetään periferiana suhteessa yhteiskunnan keskusalueina pidettyihin alueisiin. Selkein reuna-aluepolitiikan muoto on suora rahansiirto (tuki) eri tarkoituksiin, esimerkiksi asutuksen säilyttämiseksi vakaalla tasolla.

Poismuutton reuna-alueilta kasvaa ja muutto kaupunkeihin sekä pääkaupunkialueelle lisääntyy

Hyvinvointivaliokunta on huolestunut kielteisestä kehityksestä, joka on useiden vuosien ajan vallinnut Pohjoismaiden reuna-alueilla, maakunnissa, lääneissä ja kunnissa sekä Grönlannissa, Ahvenanmaalla ja Färsaarilla. Syrjäkunniksi kutsutut alueet kokevat dramaattisesti kasvavaa poismuuttoa, joka suuntautuu kaupunkeihin ja suurkaupunkeihin, joissa puolestaan

koetaan ongelmia muuttoliikkeen tapahtuessa liian nopeasti. Alueiden kaksitahoisten demografisten haasteiden näkökulmasta tarkasteltuna poismuutto aiheuttaa merkittäviä paineita tarjota pohjoismaalaisille hyviä, turvallisia hyvinvointipalveluja huonon talouden ja voimakkaan kasvun aiheuttamiin kustannuksiin tarvittavien puuttuvien tulojen vuoksi.

Pohjoismaiden neuvosto

A 1622/välfärd

Tekijä(t):
Hyvinvointivaliokunta

Dnro 14-00162-2

LUONNOS

Monia toimenpiteitä voidaan pitää "kivunlievityksenä", samalla kun on monimutkaisempaa nostaa vaativia, vaikeita keskusteluita perimmäisistä syistä poliittiselle asialistalle. Keskustelut voivat koskea esimerkiksi sitä, ketä ja mitä tulee hoitaa, pitkät odotusajat tai tulisiko ottaa käyttöön eriytetyt potilasmaksut. Alueiden puutteellisista hyvinvointipalveluista ja syistä tilanteeseen on poliittisesti monia eroavia mielipiteitä sekä ratkaisuehdotuksia.

Hyvinvointivaliokunta haluaa nostaa tämän valiokuntaehdotuksen avulla reuna-alue- ja aluepolitiikan poliittiselle asialistalle keskittyen harvaan asuttujen alueiden hyvinvointipalveluihin. Valiokunta pyrkii siten luomaan poliittisempaa keskustelua pohjoismaisista toimista pohjoismaista hyötyä tuottavien uusien ideoiden ja ratkaisujen löytämiseksi. Tavoitteena on saada aikaan kestäviä aluepolitiikan ratkaisuja keskittyen harvaan asuttujen alueiden hyvinvointipalveluihin.

Poliittisia eroja Pohjolassa kestävien reuna-alueiden ja alueiden luomista koskevissa toimenpiteissä

Hyvinvointivaliokunta panee merkille, että on suuria eroja siinä, Pohjoismaiden, Ahvenanmaan, Färssaarten ja Grönlannin hallitukset ja parlamentit organisoivat aluepolitiikkaansa vakaan asutuksen säilyttämistä ja kestävä yhteiskunnan kehittämistä ajatellen. Kaupunkien ja maaseudun vuorovaikutuksen kehittämiseksi ja vahvistamiseksi ehdotetut poliittiset vaikutuskeinot ovat hyvin erilaisia. Mielipiteet eroavat vastuun ja rahoituksen jakamisesta valtion, alueiden, läänien ja kuntien välillä kokonaisvaltaisen lähestymistavan luomiseksi, jolla turvataan alueen kansalaisille mahdollisuus päästä osallisiksi hyvinvointipalveluiden alueellisesta kestävästä kehityksestä.

Terveydelliset ja sosiaaliset erot alueella, jolla on taloudellisia haasteita

Yleisellä poliittisella tasolla nousee usein seuraavankaltaisia kysymyksiä: Missä määrin valtion, maakuntien, reuna-alueiden, läänien ja kuntien tulee käyttää voimakkaita taloudellisia kannustimia ja vaikutuskeinoja turvatakseen alueiden asutuksen ja myönteisen kehityksen? Mitä tarvitaan, jotta voidaan vahvistaa ja kehittää perusrakenteita, joihin kuuluvat muun muassa: koulu ja yliopisto, postilaitos, terveys- ja hyvinvointipalvelut, liikenne, kaupat, IT ja laajakaista, kulttuuritarjonta, yksityiset ja julkiset työpaikat, pienten ja keskisuurten yritysten perustaminen, uusien työpaikkojen luominen julkiselle, yksityiselle ja vapaa-ehtoissektorille, julkisten työpaikkojen siirtäminen, veropoliittiset vaikutuskeinot ja muut näkökohdat tulevaisuuden haasteisiin ja muuhun vastaamiseksi?

Hyvinvointipoliittisesta näkökulmasta on huolestuttavaa havaita Pohjoismaissa yleinen suuntaus, johon kuuluu merkittävä poismuutto kunnista ja maaseutualueilta kaupunkiin ja pääkaupunkeihin. Muuttoa kiihdytti vuoden 2008 talouskriisi, jolloin työttömyys kasvoi erityisesti niiden haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien osalta, joilla on vain vähän tai ei lainkaan yhteyksiä työmarkkinoille. Haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät ovat vaarassa joutua pysyvästi köyhyyteen ja pitkäaikaistyöttömyyteen. Tämä tilanne aiheuttaa muun muassa maaseutualueiden, reuna-alueiden, läänien ja kuntien hyvinvointipalveluille merkittävän taloudellisen paineen, ja terveydelliset ja sosiaaliset erot kaupunkien ja suurkaupunkien, maakuntien, läänien ja kuntien välillä erottuvat selkeästi siinä, millaisia hyvinvointipalveluja kansalaisille voidaan tarjota alueella, jolla on huonot taloudelliset olosuhteet.

Yhteiskuntajärjestelmää koskevat muutokset

Hyvinvointivaliokunta on monen vuoden ajan pyrkinyt vastaamaan tähän kehitykseen ehdottamalla kielteisen kehityksen hyvin varhaisessa vaiheessa kestäviä ratkaisuja, innovaatioita ja yhteistyötä terveys- ja sosiaalialan julkisen, yksityisen ja vapaaehtoisen sektorin välillä sekä rakenteellisella tasolla.

Hyvinvointivaliokunta on tehnyt useita järjestelmää koskevia muutosehdotuksia, kuten esimerkiksi huippututkimusaloite II pohjoismaisella terveys-, hyvinvointi- ja sosiaalialalla, kehitys ja yhteistyö hyvinvointiteknologian alalla, järjestäytyminen Pohjoismaiden hyvinvointipalveluita koskevilla työpaikoilla, verokannustimet, merkittävä kuntien erojen tasaaminen, voimakkaat alueet, joilla kokonaisvaltainen hallinnointi poliittisen johdon alaisuudessa, vastuunjako valtion, alueiden ja kuntien välillä, Pohjoismaiden ikäihmisten parempi elämänlaatu, toimenpiteitä kestäväen osallistuvan työelämän luomiseksi Pohjolaan, vaikutuskeinoja gettoutumista vastaan pohjoismaisille asuinalueilla, esteetön suunnittelu, ehdotus lääkäreiden ja muun terveydenhuollon henkilöstön vuorottelusta reuna-alueilla, kulttuuri-työpaikkojen luominen, erityisen ruoan tuotannon luominen terveysnäkökulmasta, uusi pohjoismaainen ruoka kaikille, ja lista on pitkä.

Hyvinvointivaliokunta katsoo, että vaihtamalla osaamista ja kokemuksia, tutkimuksia ja analyysejä tämän aihealueen sisällä saataisiin merkittävää pohjoismaista lisäarvoa kielteisiin rakenteellisiin tilanteisiin ("lukkiutumisiin") vastaamiseksi..

Itämeren parlamentaarikkokonferenssin (BSPC) sosiaali- ja terveysalan innovaatiot -työryhmä

Hyvinvointivaliokunta on mukana Itämeren parlamentaarikkokonferenssin (BSPC) sosiaali- ja terveysalan innovaatiot -työryhmässä. Työryhmä esittelee kahden vuoden työnsä tulokset elokuun 2015 lopussa Saksassa esiteltävässä raportissa poliittisista ehdotuksista aihealuetta koskeviksi ratkaisuiksi.

Työryhmä korostaa muun muassa sitä, että terveys- ja sosiaaliala on otettava huomattavasti suuremmassa määrin mukaan sektorien innovaatiota ja uudenlaista ajattelua koskeviin tavoitteisiin ja strategioihin, jotta saadaan aikaan taloudellista kasvua pitkällä aikavälillä käyttämällä uutta teknologiaa ja luomalla hyvinvointipoliittiselle alueelle työpaikkoja alueille, reuna-alueille, lääneihin ja kuntiin. On mahdollista luoda tehdä talouden ajattelutapaan paradigman muutos keskittymällä varhaiseen puuttumiseen ja ennaltaehkäisyyn. Sillä hyvinvointivaliokunta tarkoittaa, että on panostettava sosiaaliseen investointiin alueilla, joilla on terveys- ja sosiaalipoliittisia haasteita Pohjoismaissa ja muualla maailmassa.

Hyvinvointivaliokunta viittaa valiokuntaehdotukseen vuodelta 2013 (A 1591): Valiokuntaehdotus sosiaalisista investoinneista Pohjoismaissa.

Yksi tämän valiokuntaehdotuksen ehdotuksista on: *että se järjestää Pohjoismaiden valtiovarainministerien, sosiaali- ja terveysministerien sekä tutkijoiden ja asiantuntijoiden välisen huippukokouksen, jonka aiheena on sosiaaliset investoinnit Pohjoismaissa.*

Hyvinvointivaliokunta korostaa tämänkaltaisen konferenssin järjestämisen tärkeyttä. Konferenssi olisi tarkoitettu poliittisen tason toimijoille, yksityisen sektorin toimijoille, asiantuntijoille, tutkijoille, vapaaehtoissektorille ja muille, jotka voivat jakaa kokemuksiaan niistä toimenpiteistä, keinoista ja vaikutuksista, jotka ovat ajankohtaisia pyrittäessä vastaamaan Pohjoismaiden, Ahvenanmaan, Färsaarten ja Grönlannin reuna-alueiden hyvinvointipalvelujen turvaamiseen liittyviin haasteisiin.

Pohjoismaiden neuvosto

A 1622/välfärd

Tekijä(t):
Hyvinvointivaliokunta

Dnro 14-00162-2

LUONNOS

Pohjoismainen aluepoliittinen yhteistyöohjelma 2013–2016

Hyvinvointivaliokunta panee merkille, että Norjan hallituksen pohjoismaista yhteistyötä koskevassa selonteossa suurkäräjille (5, 2014–2015) sanotaan muun muassa seuraavaa koskien aluepolitiikkaa (s. 22–23):

Aluepoliittisen yhteistyön perusta on Pohjoismaiden aluepoliittinen yhteistyöohjelma (2013–2016). Visiona on, että Pohjoismaat olisivat uuden ja voimakkaamman aluepolitiikan johtavia maita. Pohjoismaisen yhteistyön tavoitteen on lisätä alan osaamista ja innostaa kehittämään aluepoliittisia näkemyksiä ja toimia. Pohjoismaiden alueministerit kutsuvat yhteistyöministerit, relevantit pohjoismaiset sektorit sekä kansalliset ja kansainväliset instituutit viemään yhdessä eteenpäin alueellista kestävästä hyvinvointikehitystä, edistämään Arktiksen kestävästä alueellista kehitystä ja kannustamaan vihreään kasvuun kaikilla alueilla.

Neljä työryhmää

Työtä seuraa neljä työryhmää:

1. Kestävä aluekehitys arktisella alueella (Norjan puheenjohtajuus)
2. Väestönkehitys ja hyvinvointi
3. Vihreä kasvu – innovointi ja yrittäjyys
4. Vihreä kasvu –suunnittelu ja kestävä kehitys kaupunkialueilla

Verkosto

Lisäksi on perustettu verkosto, jonka painopisteenä on EU:n tulevaisuuden aluepolitiikka, jossa Pohjoismailla on mahdollisuus koordinoida uuden alueellista valtiontukea koskevan eurooppalaisen säännösten ja raja-alueellisten ohjelmien uuden sukupolven parissa tehtävää työtä. Ryhmien tavoitteena on jakaa tietoa ja rakentaa osaamista eri aihealueilla sekä laatia pohjoismaisen politiikan kehittämisehdotuksia työryhmän priorisoimien aiheiden sisällä. Pohjoismaiden ministerineuvosto osarahoittaa pohjoismaista Nordregio-tutkimuslaitosta, joka kehittää tieteelliseen tutkimukseen pohjautuvaa tietoa aluepoliittisista ongelmanasetteluista. Nordregio toimii työryhmien sihteeristönä.

Kestävä kehitys arktisella alueella -työryhmä

Arktisen alueen kestävä kehityksen työryhmä tekee aloitteen arktisen alueen tulevaa kehitystä koskevaan temaattisesti laajaan tutkimukseen, joka tehdään skenaarioiden tai tulevaisuustutkimusten muodossa. Tarkoituksena on toteuttaa Pohjoismaiden ministerineuvoston arktisen yhteistyön ohjelmaa kokoamalla, työstämällä ja analysoimalla saatavilla olevaa tietoa sen lisäksi että arvioidaan alueen tulevan kehityksen erilaisia edellytyksiä. Näin edistetään poliittista keskustelua sekä alan osaamisen painoarvoa ja kokonaisvaltaisuutta, minkä avulla puolestaan edelleen kehitetään poliittista keskustelua.

Väestönkehitys ja hyvinvointi -työryhmä

Väestönkehitystä ja hyvinvointia tarkasteleva työryhmä laatii yhteispohjoismaisen foorumin osaamisen rakentamiselle ensisijaisesti väestönkehityksen alueella. Väestönkehityksen ja hyvinvoinnin työryhmä kehittää tällä alueella suurehkon pohjoismaisen ohjelman. Tavoitteena on luoda paikallis- ja alueviranomaisten toimesta innovatiivisia ratkaisuja väestönkehityksen muutoksista aiheutuvien haasteiden käsittelemiseksi ja mahdollisuuksien hyödyntämiseksi. Tietopohjaa ja hyviä esimerkkejä välitetään ja niistä keskustellaan, jotta saadaan perusta politiikan ja hallinnon edelleen kehittämiseksi Pohjoismaiden valtiollisella, alueellisella ja paikallisella tasolla.

Vihreä kasvu – innovointi ja yrittäjyys -työryhmä

Vihreän lisäarvon työryhmä keskittyy innovaation ja sen tavoitteena on edistää vihreän elinkeinoelämän kasvua ja työllisyyttä, johon osallistuvat sekä naiset että miehet. Tarvitaan enemmän tietoa ympäristömyötäisen yrittäjyyden ja innovoinnin edellytyksistä. Tavoitteena on saada tietoa

Pohjoismaiden neuvosto

A 1622/välfärd

Tekijä(t):
Hyvinvointivaliokunta

Dnro 14-00162-2

LUONNOS

vaikutuskeinoista ja toimenpiteistä, jotka edistävät alue- ja paikallistason vihreää innovointia. Hyvistä esimerkeistä keskustellaan ja niitä levitetään muille alueille.

Tavoitteen saavuttamiseksi tehdään aloitteita, joilla edistetään järjestelmällisempää oppimista ja osaamisen siirtämistä.

Vihreä kasvu – suunnittelu ja kestävä kehitys kaupunkialueilla -työryhmä
Vihreää lisäarvoa tuovan työryhmän painopisteenä ovat kaavoitusyhteistyö ja kestävät kaupunkialueet tavoitteena edistää kaupunkisuunnittelun kehitystä ottaen huomioon elinkeinokehityksen, fyysisen suunnittelun sekä ilmasto- ja ympäristönäkökohdat.

Lisäksi laaditaan esimerkkejä kestävästä kaupunkimalleista, joita voidaan käyttää esikuvina Pohjoismaiden erityyppisillä alueilla ja jotka voivat samalla innostaa muita Euroopan maita.

Sen lisäksi, että hyvinvointivaliokunta pitää voimassa suosituksen 9/2013: (A 1591): *Sosiaaliset investoinnit Pohjoismaissa*, hyvinvointivaliokunta katsoo tärkeäksi, että Itämeren parlamentaarikkokonferenssin (BSPC) elokuussa ilmestytävä raportti sosiaalisesta innovaatiosta saatetaan väestönkehityksen ja hyvinvoinnin työryhmän tietoon, jotta työryhmä voi hyödyntää siitä saatavaa tietoa, vaikkakin kyseessä onkin enemmän aihepiirin toimenpidepuoli.

3. Päätelmät

Edellä esitetyn perusteella hyvinvointivaliokunta ehdottaa, että

Pohjoismaiden neuvosto suosittelee Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että se antaa vuosittain selonteon pohjoismaisen aluepoliittisen yhteistyön tilanteesta ottaen lähtökohdaksi neljän työryhmän aihealueet ja Pohjoismaista hankitun tiedon analyysit

että se arvioi, miten Pohjoismaiden neuvosto voi osallistua aluekehitystä koskevan tiedon pohjoismaiseen kehittämisfoorumiin siten, että työryhmien valitsema aihealueet tulevat tutuiksi poliittisella tasolla Pohjoismaiden neuvoston valiokunnissa, jotka työskentelevät vastaavien aiheiden ja haasteiden parissa Pohjoismaissa.

Nuukissa 22. kesäkuuta 2015

Bente Stein Mathisen (H)

Christian Beijar (ÅSD)

Eeva-Maria Maijala (kesk.)

Helgi Abrahamsen (sb)

Jóhanna María Sigmundsdóttir (F)

Karin Gaardsted (S)

Lennart Axelsson (S)

Penilla Gunther (kd), puheenjohtaja

Richard Jomshof (SD)

Sonja Mandt (A)

Pohjoismaiden neuvosto

A 1622/välfärd

Tekijä(t):

Hyvinvointivaliokunta

Dnro 14-00162-2

LUONNOS